

Nr 87.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1924 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1923 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1922.

(2:a avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling ovannämnda revisionsberättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av de för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet därvid att följa den ordning, som i revisionsberättelsen blivit iakttagen.

1:o) Under justitiedepartementet, § 1, hava revisorerna — med erinran att 1922 års statsrevisorer ansett sig böra påtala, att i ett flertal tvister, som berört till armén eller marinen hörande myndigheter, justitieråd utövat skiljemannauppgifter — framhållit, att enligt vad revisorerna hade sig bekant även på sista tiden inom olika grenar av statsförvaltningen förekommit, att justitieråd valts till skiljedomare.

Vissa av ledamöter av högsta domstolen inneha uppgifter.

Revisorerna hava ansett det ur flera synpunkter olämpligt, att justitieråd sysslade med uppgifter av ovan angiven art. Att ledamöter av högsta domstolen på detta sätt mot gottgörelse åtog sig enskilda uppgifter, vilka så nära berörde området för deras egen ämbetsverksamhet och lättligen kunde komma i konflikt med deras domareplikter, kunde enligt revisorernas mening icke anses förenligt med de krav på upphöjdhet och oberoende av alla obehöriga hänsyn, som ovillkorligen måste ställas på de personer, vilka satts att utöva rikets högsta dömande myndighet. Under alla förhållanden syntes det revisorerna bestämt böra hävdas, att statens egna organ icke på detta område befrämjade en praxis, som ur det allmännas synpunkt måste betecknas såsom betänklig.

Utskottet vill med anledning härav erinra därom, att vid behandlingen av ovanberörda, utav 1922 års statsrevisorer gjord anmärkning utskottet år 1923 framhöll önskvärdheten av att klarhet kunde vinnas, i vad mån Bihang till riksdagens protokoll 1924. 6 saml. 44 häft. (Nr 87.)

Utskottet.

det kunde anses lämpligt och förenligt med det ämbete, ledamot av högsta domstolen beklädde, att justitieråden åtog sig skiljemannavärv av nu ifrågavarande slag. Spörsmålet härom hade utskottet funnit vara av beskaffenhet att böra tagas under närmare skärskådande, men hade utskottet då endast velat inskränka sig till att för riksdagen omförmäla vad i frågan förekommit.

Då revisorerna ånyo ansett sig böra uppmärksamma ifrågavarande förhållande, har utskottet, med erinran om vad utskottet i denna sak förut anfört, velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmäla.

2:o) Beträffande vad revisorerna under berättelsen angående utrikesdepartementet anfört, kommer utskottet att i sitt utlåtande nr 3 angående regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel yttra sig, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

*Enskildas in-
köp av pro-
viantartiklar
från kronans
förråd.*

3:o) Under försvarsdepartementet, § 11, hava revisorerna, med erinran om gällande bestämmelser rörande rätt för enskilda beställningshavare vid armén att från kronans förråd inköpa proviantartiklar, meddelat, att skillnaden mellan kronans upphandlingspris å artiklarna och försäljningspriset i allmänhet endast utgjorde en procent av upphandlingspriset, samt att en sådan prissättning måste i fråga om ett flertal varuslag genom lagrings- och utvägningsförluster åsamka statsverket avsevärda förluster. Revisorerna hava med anledning härav funnit det vara i hög grad anmärkningsvärt, att vid bestämmandet av priser å olika varuslag vid försäljning till enskilda tillbörlig hänsyn icke i enlighet med gällande författningsbestämmelser tagits till statsverkets intressen, och velat för sin del framhålla angelägenheten av, att sådana föreskrifter meddelas, att genom medgivandet av nu berörda förmån att inköpa varor från kronans förråd statsverket under alla förhållanden icke åsamkas direkta förluster.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i detta ärende anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsen del I sid. 20—23.

I anledning av revisorernas uttalande har förklaring avgivits av arméförvaltningens intendentsdepartement, vilken förklaring återfinnes i revisionsberättelsen del. III sid 13 och 14.

Utskottet.

Utskottet, som ansluter sig till vad revisorerna uttalat rörande nu ifrågavarande spörsmål, anser för sin del önskvärt, att föreskrifterna i fredsförplägnadsreglementet för armén (intendenturförrådsinstruktionen) och eventuellt däremot svarande stadganden för marinens vidkommande givas en sådan avfattning, att för framtiden förlust för statsverket genom begag-

andet av till inköp av proviantartiklar från kronans förråd såvitt möjligt undvikas. Samtidigt torde böra undersökas, huruvida icke även de föreskrifter, som reglera rätten till inköp av beklädnads- och utrustningsartiklar, böra i anslutning härtill omredigeras.

Utskottet har därför ansett sig böra hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, det Kungl. Maj:t täcktes dels föranstalta om
sådan ändring i gällande bestämmelser rörande rätt
för militära beställningshavare att mot ersättning från
kronans förråd utbekomma proviantartiklar, att någon
förlust för statsverket genom begagnande av denna
rättighet i möjligaste mån undvikas; dels ock, därest
så visar sig erforderligt, jämväl föranstalta om mot-
svarande ändringar i de författningar, som reglera rätten
att utbekomma beklädnads- och utrustningsartiklar.

4:o) Under försvarsdepartementet, § 13, hava revisorerna vidare framhållit, att hyrorna för tjänstebostäder åt arméns personal, tillhörande fjärde arméfördelningen, bestämts till belopp, som enligt revisorernas mening måste anses mycket låga, samt att de grundsatser, som av arméförvaltningens fortifikationsdepartement syntes hava tillämpats vid fastställandet av hyror för tjänstebostäder, icke enligt revisorernas mening stode i god överensstämmelse med gällande författningsföreskrift.

*Fastställ-
det av hyres-
erättning för
tjänstebostad
för arméns
personal.*

Beträffande vad revisorerna i övrigt i denna fråga anfört, hänvisar utskottet till revisionsberättelsen del I sid. 24 och 25.

I anledning av revisorernas uttalande har förklaring avgivits av arméförvaltningens fortifikationsdepartement, vilken förklaring återfinnes å sid. 4—6 i revisionsberättelsen del III.

Då utskottet i likhet med revisorerna håller före, att hyrorna för ifrågasvarande tjänstebostäder bestämts till belopp, som i förhållande till å allmänna hyresmarknaden gällande priser måste anses ganska låga, synes det enligt utskottets mening vara förtjänt att tagas under närmare övervägande, huruvida och i vad mån en reglering av de nu gällande hyresbeloppen bör vidtagas. Utskottet har emellertid allenast velat vad i ärendet förekommer för riksdagen

Utskottet.

omförmåla.

5:o) Under försvarsdepartementet, § 19, hava revisorerna efter en redogörelse för den s. k. djurgårdskommissionens tillkomst och uppdrag berört resultatet av den verksamhet, närmast i fråga om tomtförsäljningar, som under en följd av år bedrivits av kommissionen. För egen del hava revisorerna i denna fråga anfört följande:

*Djurgårds-
kommissionen.*

»Djurgårdskommissionens verksamhet har resulterat i att vid 1922 års utgång i köpeskillingar för försålda tomter influtit ett belopp av 12,016,824 kronor. Kostnaderna för ordnandet av gatumarken inom området uppgingo vid samma tid till 2,063,228 kronor 12 öre. Bortsett från vissa utgifter för kommissionens verksamhet har alltså å tomtförsäljningen uppstått en behållning av 9,953,595 kronor 88 öre.

De priser, som vid den av kommissionen omhänderhavda tomtförsäljningen erhållits, måste, såvitt revisorerna kunna finna, anses hava varit ur statens synpunkt tillfredsställande, och har jämväl ett i ekonomiskt hänseende gynnsamt resultat ernåtts av kommissionens verksamhet i övrigt.

Vissa omständigheter hava dock inverkat i riktning att försämra det ekonomiska utbytet av den pågående exploateringen av Norra Djurgården. Revisorerna vilja i detta hänseende framhålla att, såsom av det föregående jämväl framgår, en osedvanligt stor del av området disponerats till gator och allmänna platser, varigenom den för försäljning avsedda marken kommit att i hög grad minskas. Sålunda har av hela området mera än hälften (54 %) utlagts till gator och parker. Med hänsyn till det betydande värde marken i dessa delar av Stockholm representerar har stor ekonomisk förlust kommit att åsamkas statsverket.

Det har vidare väckt revisorernas uppmärksamhet, att kostnaderna för de av kommissionen ombesörjda av Stockholms stad på statens bekostnad utförda gatuarbetena blivit påfallande höga. Enligt vad revisorerna inhämtat har kommissionen vid upprepade tillfällen sökt att nedbringa dessa kostnader, men har från stadens sida med stöd av den träffade överenskommelsen gjorts gällande, att staden ägde ovillkorlig rätt att på sätt den funne lämpligt utföra dessa gatuarbeten och bestämma vilket slag av permanent beläggning, som borde förekomma i gatorna inom området. Det dyrbaraste gatubeläggningsmaterialet eller tuktad sten har jämväl kommit till användning inom området i dess helhet. Revisorerna vilja i detta hänseende meddela, att allenast den omständigheten, att kronans i Karlaplan ingående mark belagts med tuktad sten i stället för, såsom kommissionen ifrågasatt, med sandasfalt, förorsakat statsverket en merutgift av 160,000 kronor. Hela kostnaden för ordnandet av kronans del av Karlaplan uppgår till 250,000 kronor.

Revisorerna hava ansett sig böra fästa uppmärksamheten å dessa förhållanden, då fråga inom en nära framtid torde uppstå rörande upplåtande till försäljning av nya delar av Norra Djurgården. Det måste, enligt revisorernas mening, läggas stor vikt vid, att i de överenskommelser med Stockholms stad, som kunna komma att träffas, innan tomtförsäljning sker å de nya delarna av Norra Djurgården, sådana bestämmelser från statens sida genomföras, att försäljningen kan beräknas giva största möjliga ekonomiska utbyte. Då områdena å Norra Djurgården torde omfatta den dyrbaraste mark, som över huvud taget är i statens ägo och kan avses för försäljning, synas desamma böra i största möjliga utsträckning disponeras för det ändamål, som av riksdagen år 1905 torde hava avsetts. Utan synnerligen tungt vägande

skäl lära delar av områdena icke böra disponeras på sådant sätt, att icke en mot markens försäljningspris svarande medelstillgång tillföres statsverket.»

I anledning härav har förklaring avgivits av djurgårdskommissionen, vilken därvid anfört följande:

»Till en början vill djurgårdskommissionen erinra, att de av riksdagens revisorer anmärkta förhållandena uteslutande bero på åtgärder och beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, i huvudsak tillkomna redan innan kommissionen den 12 september 1910 tillsattes.

I övrigt får djurgårdskommissionen anföra, att kommissionen till fullo instämmer i vad riksdagens revisorer uttalat om nödvändigheten av, att vid blivande försäljning av nya delar av Norra Djurgården bestämmelser utfärdas, som möjliggöra, att statsverkets ekonomiska intressen kunna bättre tillgodoses, än som kunnat ske vid försäljning av de jämlikt medgivande av 1905 års riksdag härtill upplåtna områdena.

Djurgårdskommissionen får härvid framhålla vikten av, att vid fastställande av stadsplan för nya delar av Norra Djurgården den mark, som avsettes till gator och allmänna platser, icke göres mera omfattande, än ändamålet oundgängligen kräver, samt att sådan uppgörelse träffas med staden, att de kronan påvilande kostnaderna för gatornas och de allmänna platsernas iordningställande begränsas till vad som kan anses erforderligt med hänsyn till det exploaterade områdets behov.

Kommissionen ansluter sig till fullo till den av riksdagens revisorer uttalade åsikten, att till exploatering avsedda områden å Norra Djurgården böra i största möjliga utsträckning disponeras på sätt, som är för statsverket ur ekonomisk synpunkt mest fördelaktigt. Kommissionen ämnar också, sedan nu pågående förberedande arbeten blivit färdiga, inkomma till Kungl. Maj:t med förslag till försäljning av de delar av de enligt 1905 års riksdagsbeslut till försäljning upplåtna områdena, som för närvarande äro reserverade för statens byggnadsbehov, men som numera icke synas bliva erforderliga för detta ändamål. I fråga om det föreliggande förslaget att förlägga Serafimerlasarettet m. fl. institutioner till Ladugårdsgärdet får kommissionen hänvisa till sitt av riksdagens revisorer omnämnda underdåniga utlåtande av den 10 oktober 1921.»

Då, på sätt framgår av djurgårdskommissionens förklaring, utredning pågår angående den fortsatta exploateringen av Norra Djurgården, lär det kunna förväntas, att de av revisorerna framhållna synpunkterna härvid varda, såsom även berörda förklaring giver vid handen, i tillbörlig grad beaktade. Med hänsyn till den synnerliga vikten av att ifrågavarande angelägenhet handhaves på ett sätt, som i största möjliga grad tillgodoser statsverkets ekonomiska och andra intressen, har utskottet emellertid velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

Utskottet.

omförmåla.

Yrkesinspek-
törernas resor.

6:o) Under socialdepartementet, § 1, hava revisorerna berört vissa av ett flertal landsfiskaler framställda anmärkningar mot åtskilliga av befattningshavare vid yrkesinspektionen företagna tjänsteresor, och hava revisorerna framhållit önskvärdheten av att tjänstemännens inom yrkesinspektionen resor planlades på ett sådant sätt, att inga onödiga utgifter tillskyndades statsverket, och att jämväl en noggrann och saklig prövning av reseräkningarna verkställdes.

I avseende å vad revisorerna härutinnan i övrigt anför, hänvisar utskottet till revisionsberättelsen del I sid. 43.

I anledning av revisorernas anmärkning hava förklaringar avgivits dels av vederbörande tjänstemän vid yrkesinspektionen, dels ock av socialstyrelsen, vilka förklaringar återfinnas å sid. 40—51 i revisionsberättelsens del III.

Utskottet.

Utskottet, som ej funnit de i ämnet avgivna förklaringarna i allo fullt tillfredsställande, vill i likhet med revisorerna framhålla önskvärdheten av att ifrågavarande resor planläggas på sådant sätt, att de åsamka statsverket minsta möjliga utgifter. Under uttalande härav har utskottet velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

Arbetsrådet.

7:o) Under socialdepartementet, § 3, hava revisorerna vidare påpekat vissa förhållanden i fråga om arbetsrådets medelsförvaltning och räkenskaper, vilka revisorerna funnit synnerligen anmärkningsvärda. I sådant avseende hava revisorerna meddelat, bland annat, att vid tillsättande år 1919 av den förenade registrators- och redogörarebefattningen hos rådet, vilken befattning uppehölls av ett kvinnligt biträde i tredje lönegraden, några fordringar å kompetens för kassa- och räkenskapsgöromål icke uppstälts. Bemälda kvinnliga biträde, som icke sökt befattningen, utan under hand anmodats antaga densamma, hade vid sitt anställande å redogörarbefattningen saknat varje erfarenhet om dylika göromål. Från arbetsrådets sida hade inga föreskrifter eller anvisningar lämnats redogöraren rörande sysslans skötande och ingen tillsyn utövats över det sätt, varpå hon skött sitt arbete.

Revisorerna hade för sin granskning måst låta avfordra redogöraren räkenskaper för revisionsåret, vilka först efter sagda avfordrande avslutats. Några räkenskaper för den gångna delen av år 1923 hade icke förts.

I fråga om själva medelsförvaltningen hade utrönts,

att anslagsrekvisitioner hos statskontoret skett på förslag av redogöraren och underskrivits antingen av ordföranden eller någon av rådets utan förslag utsedda ledamöter eller sekreteraren, utan att särskilt beslut härom meddelats av rådet;

att vid medelsutbetalningarna några formliga anordningsbeslut icke fattats inom rådet;

att dragningarna å rådets giroräkning i riksbanken ägt rum på framställning av redogöraren, och att checkerna underskrivits antingen av rådets ordförande eller av en utan förslag utsedd ledamot eller av sekreteraren;

att i många fall reseförskott och i vissa fall även löneförskott utbetalts utan kvitto, och att de felande kvittenserna först efter månaders förlopp avfordrats vederbörande;

att några beslut om utanordnande av utav redogöraren utbetalda avlönings- och reseförskott icke fattats av rådet;

att kassainventeringar i vederbörlig ordning icke ägt rum, samt

att någon fortlöpande kassakontroll lika litet som någon fortlöpande bokföring förefunnits.

Vid av revisorerna företagen inventering av rådets kassa konstaterades brist, vilken, enligt av tillkallade auktoriserade revisorer sedermera verkställd utredning, uppgick till 8,750 kronor. Denna brist hade emellertid före revisionsförrättningens slut blivit täckt.

Med anledning av vad sålunda förekommit, hava revisorerna till en början framhållit, att åtgärden att på redogörarebefattningen placera en person, som med hänsyn till föregående utbildning saknade förutsättningarna för att kunna nöjaktigt bestrida de till befattningen hörande göromålen, måste betecknas såsom klandervärd. Vad vidare beträffar det sätt, varpå redogöraren fyllt sina plikter, hava revisorerna visserligen funnit det uppenbart, att denna befattningshavare härutinnan i hög grad gjort sig skyldig till försummelse, men framhålla, att arbetsrådets egna ledamöter och dess sekreterare måste sägas hava i sin mån positivt medverkat till missförhållandena genom underlåtenhet att utöva ledning och tillbörlig uppsikt med avseende å redogörarens arbete samt genom det i stor utsträckning tillämpade förfarandet att av redogöraren mottaga förskott. Avsaknaden av instruktion har vidare enligt revisorernas mening varit en bidragande orsak till den brist på ordning, som utmärker handhavandet av nu ifrågavarande del av arbetsrådets uppgifter. Revisorerna fästa jämväl uppmärksamheten därpå att de anmärkta förhållandena, så vitt revisorerna haft sig bekant, icke föranlett något ingripande från riksräkenskapsverkets sida.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i denna fråga anfört, hänvisar utskottet till revisionsberättelsen del I, sid. 45—49.

Vid denna paragraf har reservation avgivits av herrar *J. B. Johansson*, *D. Norman* och *S. Persson*, vilka ansett, att ett i reservationen angivet exempel på förskotts-förfarandet inom arbetsrådet bort av revisorerna anföras.

I anledning av revisorernas uttalanden hava förklaringar avgivits dels av arbetsrådet, som åberopar en av förenämnda auktoriserade revisorer upprättad berättelse rörande den av dem verkställda revisionen av rådets

kassor, dels av förutvarande ordförandena i arbetsrådet envoyén H. Elmquist och statssekreteraren S. Ribbing dels ock av riksräkenskapsverket. Förklaringarna återfinnas i revisionsberättelsen del III sid. 52—60.

Utskottet.

Det synes utskottet av den i frågan föreliggande utredningen framgå, att handhavandet av arbetsrådets räkenskaper och medelsförvaltning uppdragits åt inkompetent person, att vederbörliga inventeringar av arbetsrådets kassor icke verkställts samt att anmodanden från riksräkenskapsverkets sida att till ämbetsverket inkomma med räkenskaper icke föranlett något resultat. Arbetsrådet självt torde, enligt utskottets mening, i sista hand vara ansvarigt för de missförhållanden, som härav blivit en följd. Åtgärder, som torde komma att medföra rättelse, hava emellertid redan vidtagits. Med hänsyn härtill har utskottet — med uttalande av nödvändigheten, att för framtiden full garanti vinnes för att räkenskaper och medelsförvaltning hos arbetsrådet handhas på ett fullt betryggande sätt — allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmäla.

*Tullverkets
lokaler i
Göteborg.*

8:o) Under finansdepartementet, § 2, hava revisorerna i anledning av besök i tullverkets lokaler i Göteborg gjort vissa uttalanden rörande nämnda lokalers beskaffenhet.

Revisorerna erinra om att i packhusen förvarat gods vid upprepade tillfällen skadats genom inträngande stormflod, och framhålla, att vissa av expeditionslokalerna vore trånga och i sanitärt hänseende otillfredsställande. Oaktat upprepade framställningar hos Göteborgs stad, vilken det ålåg att bygga och underhålla lokaler för tullverket, hade vid revisorernas besök de påtalade bristerna ännu icke avhjälpits. Revisorerna framhålla med anledning härav, att krav på tillhandahållande av ändamålsenliga och riskfria tullokaler kunna ställas på Göteborgs stad, så mycket mer som staden genom tullen i form av tolagssättning tillföres avsevärda inkomster.

I avseende å vad revisorerna härutinnan i övrigt anført, hänvisar utskottet till revisionsberättelsen, del I, sid. 64—65.

Med anledning av revisorernas uttalande har förklaring avgivits av generaltullstyrelsen, som inhämtat yttrande av tulldirektören i Göteborg; härutinnan hänvisas till revisionsberättelsens del III sid. 74—75.

Utskottet.

Utskottet, som delar revisorernas uppfattning, att krav på tillhandahållande av ändamålsenliga och tjänliga tullokaler kunna med fog ställas på Göteborgs stad, har ansett sig böra vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmäla.

9:o) Beträffande den under ecklesiastikdepartementet, § 3, berörda frågan om privatläroverken har utskottet i sitt utlåtande nr 34 redan uttalat sig varom utskottet velat här

*Privatläro-
verken.*

erinra.

10:o) Under ecklesiastikdepartementet, § 7, hava revisorerna, vid granskning av till revisorerna inkomna årsredogörelser för de tekniska läroverken uppmärksammat den relativt starka minskning i lärjungeantalet vid ifrågavarande läroanstalter, som sedan några år tillbaka ägt rum. Enligt revisorernas mening måste givetvis orsaken till den starka nedgången i elevantal vid de tekniska läroverken i avsevärd mån tillskrivas den rådande ekonomiska depressionen. Vad beträffar vissa fackskolor åter, nämligen husbyggnadsfackskolan och kemifackskolan i Malmö samt fackskolan för träindustri i Härnösand har elevantalet alltsedan skolornas tillkomst varit och är alltjämt så ringa, att detsamma enligt revisorernas mening knappast kan förklaras enbart genom en hänvisning till rådande lågkonjunktur. Det obetydliga elevantalet vid dessa läroanstalter synes revisorerna fastmera giva anledning till en viss tvekan, huruvida dessa skolor äro betingade av ett verkligt, konstant behov hos de industrigrenar, som den vid skolorna meddelade undervisningen är avsedd att tillgodose. I anslutning härtill framhålla revisorerna önskvärdheten av att på grundval av de hittills gjorda erfarenheterna rörande behovet av utbildningsmöjligheter på förevarande område spörsmålet om ifrågavarande skolors framtida ställning med det snaraste tages under allsidig omprövning.

*De tekniska
läroverken.*

Beträffande vad revisorerna härutinnan i övrigt anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsens del I, sid. 73—75.

I anledning av revisorernas uttalande har förklaring avgivits av skolöverstyrelsen (revisionsberättelsens del III sid. 124—131), som hört styrelserna för tekniska läroverken i Malmö och Härnösand (del III sid. 131—138).

De av revisorerna påtalade förhållandena synas utskottet otvivelaktigt värda att närmare uppmärksammas. Det bör emellertid enligt utskottets mening tagas i betraktande — såsom jämväl från skolöverstyrelsens sida framhållits — att elevantalet under de senare åren påverkats av den ekonomiska depressionen och ingalunda kan läggas till grund för en beräkning av det framtida behov av teknisk utbildning, som ifrågavarande läroanstalter äro avsedda att tillgodose. Med hänsyn till den korta tid, varunder de tekniska läroanstalterna efter den tekniska undervisningens omorganisation varit i verksamhet, synes det utskottet vidare, att något slutligt omdöme rörande resultatet av ifrågavarande undervisning för närvarande näppeligen kan fällas. På grund härav vill utskottet, som förväntar, att den tekniska undervisningens utveckling allt fortfarande med uppmärksamhet följes och att, om så erfordras, av förhållandena påkallade

jämkningsar i densammas omfattning vidtagas, allenast vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

*Förnyelse-
fonden.*

11:o) Under statens affärsdrivande verk, statens järnvägar, § 3, hava revisorerna gjort vissa uttalanden rörande järnvägsstyrelsens disponerande av medel ur statens järnvägars förnyelsefond.

Revisorerna framhålla till en början, att från fonden skulle enligt dess ändamål bestridas kostnaderna för sådana förnyelsearbeten och nyanskaffningar, som vore avsedda att ersätta genom förslitning och ålder åstadkommen värdeminskning av statens järnvägars egendom, samt erinra om att fondens behållning den 31 december 1922 kunde beräknas till 36,829,000 kronor. Revisorerna återgiva vidare följande uttalande av överrevisorerna vid statens järnvägar i deras berättelse för år 1922 med anledning av att de för ombyggnadsarbeten vid Malmö bangård ökade kostnaderna, över 1 1/2 miljon kronor, avsett att utgå ur förnyelsefonden, ehuru ett icke obetydligt belopp av denna ökning måste, såvitt överrevisorerna kunde bedöma, anses vara hänförligt till nybyggnader:

»Att skillnaden mellan nyanläggningar och ersättningsarbeten upprätthålles, kan emellertid enligt överrevisorernas mening ingalunda anses oviktigt. Ett utplånande av skiljelinjen mellan dessa ändamål skulle nämligen kunna få till följd, dels att beslut angående nyanläggningar undandrages riksdagen, dels att dylika anläggningar av måhända betydande omfattning icke komme till synes i statens järnvägars anläggningskapital samt därigenom icke bleve föremål för samma förräntningsanspråk som detta kapital. Ur såväl principiell som praktisk synpunkt är det alltså enligt överrevisorernas uppfattning betydelsefullt, att användningen av förnyelsefondens medel begränsas i enlighet med fondens syfte.»

I anslutning härtill framhålla statsrevisorerna, att det synes revisorerna framgå, att förnyelsefonden på sista tiden av järnvägsstyrelsen börjat tagas i anspråk för anläggningar, varom sedan gammalt ankommit på statsmakterna att besluta. Det hade av överrevisorerna vid statens järnvägar påvisats, hurusom kostnaderna för vissa rätt omfattande arbeten i sammanhang med ombyggnaden av Malmö bangård på detta sätt utan medgivande av Kungl. Maj:t eller riksdag bestritts. Genom vad som under statsrevisorernas granskning härutinnan framkommit, hade ytterligare belysts den vidsträckta och från ursprungliga syftet med fonden främmande ändamål, varför fonden numera tages i bruk. Såsom ett särskilt anmärkningsvärt överskridande av givna befogenheter framstode enligt revisorernas förmenande ett av järnvägsstyrelsen fattat beslut rörande ombyggnad av Göteborgs personstation och bangård.

Med understrykande av vad överrevisorerna anført rörande vikten av att skillnaden mellan nyanläggningar och ersättningsarbeten upprätthålles erinra

revisorerna slutligen om de stora belopp, som för närvarande stå odisponerade av fonden, samt finna det särskilt i betraktande härav vara angeläget, att järnvägsstyrelsens befogenheter beträffande förnyelsefonden närmare klarläggas.

Med anledning av revisorernas uttalande har förklaring avgivits av järnvägsstyrelsen (revisionsberättelsen del III, sid. 172—179).

Utskottet vill uttala sin anslutning till vad av överrevisorerna vid statens järnvägar och statsrevisorerna anförts rörande principerna för dispositionen av statens järnvägars förnyelsefond. Då vidare det bruk, som enligt vad av statsrevisorerna påvisats i vissa fall gjorts av fonden, icke synes utskottet överensstämma med fondens ändamål, vill utskottet framhålla vikten av, att bestämda gränser uppdragas för järnvägsstyrelsens befogenhet härutinnan. Emellertid hava, enligt vad av vederbörande departementschef i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag upplysts, affärsverken anmodats att gemensamt överlägga om grunderna för avsättning till och uttagning från de vid verken befintliga förnyelsefonder, och torde alltså utredning i denna fråga komma att inom den närmaste tiden föreligga. Med anledning härav har utskottet allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

Utskottet.

omförmåla.

12:o) Under statens affärsdrivande verk, statens järnvägar, § 15, hava revisorerna framhållit, att utgifterna för de vid vissa av statens järnvägars stationer inrättade anordningarna med plattformsspärr väsentligt överstiga de härvid inflytande inkomsterna, men att det oaktat större delen av nämnda inkomster alltjämt tillföller statens järnvägars änke- och pupillkassa, vilken dock knappast kunde anses vara i behov av detta tillskott då kassans ekonomiska ställning vore synnerligen god.

Fördelningen av de från spärranordningarna vid vissa järnvägsstationer härflytande avgifterna.

Enligt revisorernas mening borde någon uppdelning av ifrågavarande inkomst på statens järnvägar samt änke- och pupillkassan icke vidare ifrågakomma utan borde de från plattformsanordningarna härflytande avgifterna helt tillföras statens järnvägar.

Beträffande vad revisorerna i övrigt i denna fråga anfört hänvisar utskottet till revisionsberättelsens del I sid. 105.

Med anledning av revisorernas anmärkning hava förklaringar avgivits dels av järnvägsstyrelsen och dels av direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa, vilka förklaringar återfinnas i revisionsberättelsens del III sid 188—190 och 199—200.

Då änke- och pupillkassans ekonomiska ställning torde vara synnerligen gynnsam, synes det kunna ifrågasättas, huruvida inkomsterna av spärranordningarna, vilka medföra avsevärda kostnader för järnvägarna, alltjämt skola tillfalla ifrågavarande kassa. Med anledning av uttalande

Utskottet.

av 1922 års statsrevisorer har emellertid utredning igångsatts rörande den framtida beräkningen av dessa inkomstmedel, och har utskottet vid sådant förhållande nu velat inskränka sig till att betona vikten av att utredningen snarast slutföres. Utskottet har därför allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmäla.

*Utgifter för
representation
vid statens
järnvägar.*

13:o) Under statens affärsdrivande verk, statens järnvägar, § 20, hava revisorerna, under erinran, att redan 1922 års revisorer ansett sig böra uppmärksamma representationsanslagens användning vid vissa verk, däribland statens järnvägar, gjort vissa erinringar med anledning av styrelsens handhavande under år 1922 av ifrågavarande anslag så väl ur kostnadsynpunkt som ur vissa principiella synpunkter. Revisorerna påpeka, bland annat, i avseende å sättet för handläggningen av ifrågavarande ärenden, att själva utanordningsbeslutet icke sällan fattats av samma person, som attesterat och kvitterat räkningen, ett förfaringsätt, som enligt revisorernas mening icke kan anses med god ordning överensstämmande. Revisorerna framhålla slutligen, att järnvägsstyrelsens representationsplikt icke bör få medföra, att såsom ett led i så gott som varje förhandling eller sammanträffande med representanter från utländsk förvaltning skall ingå anordnande på statens bekostnad av dyrbara festmåltider, där det övervägande antalet deltagare utgöres av järnvägsstyrelsens egna tjänstemän.

Beträffande vad revisorerna i övrigt härutinnan anfört hänvisas till revisionsberättelsens del I sid. 108—111.

I anledning av revisorernas uttalande har förklaring avgivits av järnvägsstyrelsen, vilken förklaring återfinnes å sid. 198 i revisionsberättelsens del III.

Utskottet.

Utövandets av representation i viss omfattning anser utskottet vara en förpliktelse för järnvägsstyrelsen, vilken följer av det internationella samarbetet och förty ej kan frånkommas. Emellertid finner utskottet det kunna ifrågasättas, huruvida icke styrelsen kunde utöva sitt värdskap på ett enklare och för staten mindre kostsamt sätt, och har utskottet förty ansett sig böra vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmäla.

*Övriga an-
märkningar.*

14:o) Vad i övrigt blivit av revisorerna anmält och erinrat, har utskottet funnit dels hava medfört åsyftad eller i utsikt ställd rättelse, dels vara av vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklarat, dels ej vara av den vikt, att, oaktat förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon riksdagens åtgärd bort av förhållandena föranledas, dels slutligen icke hava varit av

beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; vilket utskottet skolat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 13 maj 1924.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, C. J. G. Swartz, O. U. B. Olsson, H. F. Lamm, C. P. V. Nilsson i Gränebo, O. Bergqvist, J. G. Walles, E. A. Hallin, J. Jeansson, I. Bergman i Tännäs och C. Johansson i Hälsingborg;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, K. V. Rydén, A. Wiklund, S. Bengtsson i Norup, O. H:son Waldén, C. R. Jansson i Falun, L. J. Carlsson-Frosterud, O. Olsson i Kullenbergstorp, J. Jönsson i Revinge, J. D. Norman, A. Å. Törnkvist i Karlskrona och S. Persson i Fritorp.

Reservation

vid punkten 10 (de tekniska läroverken) av herrar *O. U. B. Olsson*, *I. Bergman* i Tännäs, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. D. Norman* och *S. Persson* i Fritorp, vilka ansett, att utskottet bort under denna punkt anföra och föreslå följande:

»Under ecklesiastikdepartementet — — — — — (sid. 131—138).

Den av revisorerna verkställda utredningen rörande den tekniska undervisningen har givit vid handen, att utbildningsmöjligheterna företrädesvis å de kemiska och byggnadstekniska linjerna icke tagits i anspråk i den omfattning, som vid den tekniska undervisningens omorganisation och vid det i samband härmed beslutade inrättandet av speciella fackskolor för dessa linjer torde hava beräknats. Denna nedgång i elevantal kan icke tillskrivas den under de senare åren inträffade lågkonjunkturen, enär elevtillströmningen till motsvarande linjer i de tekniska elementarskolorna före omorganisationen ej varit större. Utskottet anser sig på grund härav kunna med fog ifrågasätta, huruvida icke en omläggning av denna undervisning bör äga rum, i syfte att begränsa statens utgifter för densamma, genom undervisningsanstalternas koncentrerande till ett färre antal platser. En omläggning i nu antydd riktning erfordrar emellertid en ingående och allsidig utredning från Kungl. Maj:ts sida. I samband härmed synes utskottet jämväl vederbörlig uppmärksamhet böra ägnas åt den nyligen inrättade tekniska fackskolan för träindustri i Härnösand.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utred-
ning rörande möjligheten till en begränsning av den
lägre tekniska undervisningen i kemi och husbyggnads-
lära genom dess sammanförande till ett färre antal
läroanstalter, samt för riksdagen framlägga det förslag,
vartill sagda utredning må kunna giva anledning.»